

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMO NARYS
STASYS TUMĖNAS
NAUJIENLAIŠKIS-ATASKAITA
NR. 12 (12)

2024-02-09

„AUŠROS“ APYGARDA, ŠIAULIAI

2020–2024 m. Seimo kadencija

Seimo narys nuo 2020-11-13

Iškėlė: Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga

Išrinktas: Aušros (Nr. 25) apygardoje (Šiauliai)

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcijos narys (2020-11-13)

Kultūros komiteto narys (2020-11-19)

Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisija, narys (2020-11-24)

Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisija, narys

Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisija, narys
(2021-01-15)

Laikinoji Bendradarbiavimo su skautais grupė, narys

Laikinoji Etno bičiulių grupė, pirmininko pavaduotojas

Laikinoji grupė „Už šeimą“, narys

Laikinoji grupė „Už žmogaus gyvybės ir sveikatos apsaugą nuo pradėjimo iki natūralios mirties“, narys

Laikinoji Kultūros paveldo, Europos kultūros kelių ir šv. Jokūbo kelio grupė, narys

Laikinoji Lietuvos kariuomenės veteranų rėmimo grupė, narys

Laikinoji Mažosios Lietuvos draugų grupė, narys

Laikinoji ryšių su žydų išeiviais iš Lietuvos (litvakais) grupė, narys

Laikinoji Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupė, narys

Laikinoji Šiaulių krašto bičiulių grupė, narys

Seimo delegacija Lietuvos Respublikos Seimo, Lenkijos

Respublikos Seimo bei Senato ir Ukrainos Aukščiausiosios

Rados narių asamblėjoje, narys

Tarpparlamentinių ryšių su Armėnijos Respublika grupė, narys

Tarpparlamentinių ryšių su Jungtine Didžiosios Britanijos ir

Šiaurės Airijos Karalyste grupė, narys

Tarpparlamentinių ryšių su Kanada grupė, narys

Tarpparlamentinių ryšių su Šveicarijos Konfederacija grupė, narys

Tarpparlamentinių ryšių su Šventuoju Sostu grupė, narys

„AUŠROS“ APYGARDA, ŠIAULIAI

POLITIKO ŽODIS. ATSISPIRKIME VERTYBĖMS, NUOLAT BRUKAMOMS IŠ IŠORĖS

LR Seimo narį, Šiaulių AUŠROS apygardos atstovą Seime dr. Stasį TUMĖNĄ kalbina dr. Nerijus BRAZAUSKAS.

N. B. Seimas baigė rudens sesiją. Kokius sesijos darbus ir pasiekimus išskirtumėte, ką pavyko padaryti, o ko ne?

S. T. Pradėsiu nuo sesijos pabaigos, nes gruodžio mėnesį nugriaudėjo net dvi apkaltos (sako, sunku pasaulyje surasti panašių analogijų). Seimo narys Petras Gražulis buvo pašalintas iš Seimo, o nuteisto realia bausme Seimo nario Vytauto Gapšio apkalta nepavyko. Tai sukėlė įvairiausių minčių, priminė istoriją, kai už tokius pat nusižengimus kadaise L. Karalius išgyveno apkaltą, o A. Sacharukas liko Seime...

Šiandien opozicijoje dirbantys Seimo nariai praktiškai neturime veiksmingų aritmetinių įrankių stabdyti politikos chaoso, tačiau nuolat dabartinei valdančiajai daugumai primename, kad valstybės tikslas – ne sunaikinti save ir didžią laiko dalį švaistyti rietenoms, bet teikti savo piliečiams kokybiškas paslaugas: tiesti kelius, užtikrinti švietimą, sveikatos apsaugą, socialinę rūpybą, užtikrinti gyventojų saugumą ir ramybę.

LVŽS frakcijos nariai visą rudens sesiją akcentavome, kad nepritariame šiuo metu vykdomoms įvairiausioms optimizacijoms, reorganizacijoms, kai naikinamos švietimo, sveikatos, socialinės apsaugos ir kitos sistemos, menkinama žemės ūkio reikšmė, nyksta regionai ir Lietuva virsta dviejų ar trijų miestų šalimi. Mes kategoriškai prieš, kad būtų uždaromos rajonų ir regionų ligoninės, reabilitacijos, slaugos centrai, naikinamos mokyklos kaimuose, miesteliuose. Asmeniškai dažniausiai rudens sesijoje pasisakiau, kad į globalizmo liūną nebūtų varoma lietuvių kalba, šalies istorija, patriotiškumas. Mūsų frakcija visas jėgas skyrė tradicinių tautos vertybių išlaikymui ir puoselėjimui.

Lietuvos visuomenė sensta, todėl itin svarbu, kad mes siųstume aiškų signalą tiems, kurie ketina kurti šeimas. Valstybė privalo padėti savo piliečiams gyventi, įsikurti, auginti vaikučius.

Mūsų senjorai ir senjorės gauna bene pačią mažiausią pensiją ES šalyse. Norime ištaisyti neteisybę, todėl siūlome įteisinti 13 pensiją. Tikime, kad tai būtų ženkli parama mūsų pensininkams, kuriems šiandien labai sunku išgyventi. Kol kas mūsų siūlymai atmetami.

Kaip edukacinės erdvės žmogus, galiu drąsiai konstatuoti, kad švietime ir ugdyme vyksta politinis cinizmas, kurio viršūnė – šių metų rugsėjo 1-ąją startavusi bendrojo ugdymo privaloma Gyvenimo įgūdžių programa, atvirai skatinanti nepilnamečių seksualizavimą mokyklose, kas kelia pagrįstą nerimą, kad pažeidžiamos ne tik vaikų, jų tėvų teisės, bet ir šalies Konstitucijos nuostatos. Vietoj to, kad būtų kovojama su narkotinių medžiagų lavina mokyklose, peršamos, stumiamos

abejonių keliančios liberalų idėjos. Įdomiausia, kad tai mato mūsų išeivijos atstovai, kurie paširpę siunčia laiškus ir sako: „Ką jūs darote, mes tai jau praėję prieš 30–40 metų ir nenorime, kad tai kartotųsi mūsų tėvynėje.“

N. B. Kokias rinkėjų, miesto, valstybės problemas (iš)sprendėte rudens sesijos metu?

S. T. Akcentuosiu vieną detalę, nes kartais, regis, maži darbeliai paglosto širdį. Tarkime, paskutiniojo sesijos posėdžio metu kolegos pritarė mano siūlymui, kad Vietos savivaldos įstatyme būtų pritarta mano pataisai, kad į išrinkto savivaldybės tarybos nario, mero priesaikos tekstą būtų grąžinti žodžiai, kad prisiekama ne kokiai abstrakčiai Konstitucijai, o Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Kaip žinome, po paskutinių savivaldybių tarybų rinkimų kai kurie tarybų nariai ir merai turėjo kartoti priesaiką kitą dieną, nes neva pavartojo perteklinius žodžius... Šios pataisos svarstymai užsitęsė 3 mėnesius. Pavyko, bet taip ir nepavyko man išsiaiškinti, ar tai buvo padaryta sąmoningai, ar tai buvo netyčinė klaida, ar VRK klaida, ar dar kas nors...?

Šiauliečiai kreipėsi dėl ukrainiečių integracijos problemų, dėl ESO veiklos, dėl gatvių pavadinimų keitimo, dėl Daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymo keitimo ir kt. Į visas problemas reaguojame, ieškome sprendimo, konsultuojamės. Vienus dalykus pavyko padaryti, tačiau kiti yra tęstiniai ir reikalaujantys Seimo sprendimų. Žodžiu, rinkėjų problemų sprendimas yra nuolatinis procesas.

N. B. Ukraina beveik palikta viena, Europa stokoja lyderių, Rusija toliau ginkluojasi, JAV sprendžia vietinius klausimus, JTO toliau demonstruoja bejėgiškumą – tai tik keletas šiuolaikinio geopolitinio paveikslo detalių. Ar Lietuva tinkamai reaguoja į kylančias ir netolimoje ateityje kilsiančias grėsmes Lietuvos nacionaliniam saugumui?

S. T. Akivaizdu, kad Rusijos pradėtas konvencinis karas nepavyko. Ukrainoje jis žlugo per keturias savaites. Jiems kur kas sėkmingesni buvo nekonvenciniai 2014 metų veiksmai.

Istorija atsakys į šiuos klausimus, tik neskaniai atrodo, kai net nacionalinio saugumo klausimais susikerta Prezidentūros ir Užsienio reikalų ministerijos nuomonės, požiūriai. Suprantu, kad pasaulis pavargo nuo karo, o tos valstybės, kurios yra toliau nuo mūsų regiono, nuo šalių-agresorių, gal iki galo dar ir nesuprato galimų pavojų. Nerimo yra, nes Lietuva maža valstybė, ir pasaulio didieji, akivaizdu, kad kuria kažkokius planus dėl Ukrainos, regiono ateities.

Nesinori, kad kartotųsi susitarimų scenarijai, kurie buvo kuriami prieš Antrąjį pasaulinį karą, nesinori, kad Lietuva nebūtų kviečiama į svarbiausius pasitarimus. Ar daug nerimo? Aš pasitikiu Lietuvos žvalgybos tarnybų darbu, kurių užduotis – analizuoti ir vertinti grėsmes, kurias mūsų valstybei ir visuomenei kelia priešiškos užsienio valstybės. Akivaizdu, kad mums nedraugiškų užsienio valstybių tarnybos irgi atlieka savo užduotis, todėl turime išlikti budrūs. Ypač kalbant apie dezinformacines, hibridines atakas. Negalime atmesti ir radikalių ekstremistinių ar teroristinių veiksmų galimybių. Todėl Lietuvos gyventojai, pastebėję tam tikrus nerimą keliančius veiksmus, turėtų nedelsiant pranešti atitinkamoms tarnyboms, skambinti į Bendrąjį pagalbos centrą numeriu 112.

N. B. Seime pagaliau po pateikimo pritarta siūlymui reformuoti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrą. Jūs aktyviai dalyvavote rengiant naująjį įstatymo projektą, teikėte siūlymų, komunikavote su pagrindiniais rengėjais. Koks, Jūsų manymu, turėtų būti naujojo Totalitarinių režimų tyrimų centro vaidmuo formuojant ir įgyvendinant oficialiąją atminties politiką?

S. T. Minimo Centro problemų sprendimas užsitęsė nedovanotinai ilgai. Nepadėjo nė Centro vadovų kaita. Mano siūlymas nuo pat pradžių buvo, kad reikėtų pakeisti institucijos pavadinimą,

atsisakant dalinių dėmenų („totalitarinių okupacijų ir rezistencijos“), nusakančių tik dalį institucijos veiklos kryptį, tiriamų objektų ir pasirenkant universalų pavadinimą, iš kurio išsikristalizuotų minėti dėmenys ir nustatomas institucijos tipas, veiklos kryptys, tyrimo objektai ir t. t. Galvoju, kad mano siūlomas NACIONALINIO ATMINTIES INSTITUTO pavadinimas leistų atskirti mokslinių tyrimų įstaigą nuo kitų Lietuvos Respublikoje veikiančių mokslinių tyrimų institutų (plg. Nacionalinis vėžio institutas, Lietuvos istorijos institutas), kitų juridinių asmenų (plg. Lietuvos nacionalinis dramos teatras, Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, Lietuvos nacionalinis kultūros centras).

Mano supratimu, ši įstaiga turėtų veikti kaip mokslinių tyrimų institutas, kuris greta pagrindinės, mokslinės, veiklos ir toliau vykdytų švietėjišką, edukacinę, tiriamąją veiklą. Svarbiausia misija – vykdant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, formuoti ir įgyvendinti okupacinių režimų vykdyto genocido ir pasipriešinimo šiems režimams tyrimų ir įamžinimo valstybės politiką; kaupti, analizuoti ir skleisti okupacinių režimų, nusikaltimų žmoniškumui, karo nusikaltimų duomenis; ugdyti visuomenės istorinę savimone, pilietiškumą; plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą.

N. B. LVŽS kandidatas Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimuose Aurelijus Veryga kreipdamasis į Lietuvos piliečius pažymėjo: „Kandidatuoju šiuose rinkimuose, nes tikiu, kad galiu sugrąžinti žmonių pasitikėjimą Valstybe“. O Jūs, ar tikite visuomenės noru susigrąžinti pa(si)tikėjimą Valstybe?

S. T. (Pasi)tikiu mūsų kandidatu kolega Aurelijumi. Jis gali, tiki, ką sako, ką daro, ką planuoja daryti. Mano nuomone, pasitikėjimas yra bene svarbiausias dėmuo siekiant kurti gerovę valstybėje. Kita vertus, sunku kurti pasitikėjimą valstybe, kuri vis prašo paprasto žmogaus susimokėti – tai už būstą, tai už žemę, dar už automobilį ir taršą gamtai. O kur tie pinigai nueina? Gal kokiems aukštiesiems valstybės biurokratams algą pakelti? Sociologinės apklausos rodo vis mažėjantį pasitikėjimą Seimu, Vyriausybe. Žmonėms sunku patikėti tuo, ką kalba ir daro politikai.

Galvoju, kad prasta valstybės valdymo kokybė tą neigiamą požiūrį ir lemia. Stokojama tinkamo valdymo, kai valstybės piliečiai vertinami lygiai, visiems suteikiamos daugiau ar mažiau vienodos kokybės paslaugos. Deja, visas valdžios dėmesys nukreipiamas į du-tris didžiuosius miestus, taupymo sumetimais regionuose siauriamos arba naikinamos sveikatos, švietimo, socialinės, teisinės pagalbos paslaugos. Taigi piliečiams natūraliai kyla klausimas, kaip galime laukti visuomenės pasitikėjimo valstybe, kai valdžia daro viską, kad paprastam, ne sostinėje gyvenančiam žmogui būtų tik sunkiau? Mūsų kandidatas į Prezidentus A. Veryga puikiai tai mato, supranta ir aš tikiu juo.

N. B. Jūs neseniai gana provokuojančiai pareiškėte: „Gal jau pats metas apsispręsti ir pa(si)sakyti, kas Lietuvos valstybei pavojingesni – buvę komunistai, ar buvę kgbistai?“ Kodėl nemaža dalis visuomenės ir Seimas vis dar nepasirengę pripažinti, kad asmenys, slapta bendradarbiavę su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, yra grėsmė Lietuvos nacionaliniam saugumui, ypač žinant nenusipėjimą geopolitinę situaciją?

S. T. Klausimas, į kurį senokai ieškau atsakymo. Kuo toliau, tuo labiau galvoju, kad nuolat „metamos kortos“ apie buvusius komunistus (kurių dešimtys tūkstančių) yra noras nespręsti, nekalbėti apie buvusius KGB agentus. Jų, tiesiogiai dirbusių tą niekšišką darbą, ko gero, nėra daug, bet įvairiausiose aukštose pareigose dirba jų vaikai, vaikaičiai, giminaičiai. Ko gero, saugomas jų munduras. Štai kodėl vėl nebuvo leista man Seimo tribūnoje pristatyti parengto „Lietuvos Respublikos asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, registracijos, prisipažinimo, įskaitos ir prisipažinusiųjų apsaugos įstatymo NR. VIII-1436 7, 8, 9 straipsnių pakeitimo įstatymo“, kurio esmė – papildyti įstatymą pataisa – kad asmenys, pretenduojantys į pareigas

valstybės tarnyboje, tai nurodytų, t. y. prisipažintų. Deja, mano siūlymai buvo atmesti, atsisakyta net sudaryti Seime darbo grupę, kad ši problema būtų pagaliau išspręsta ir prie tų reikalų nebūtų grįžtama. Ir kaip čia nepagalvosi, kad KGB šešėliai, šmėklos dar sklando Lietuvoje ir šią problemą norima nustumti į šoną vis kartojant, aktualizuojant buvusių komunistų veiklą.

N. B. Viešojoje erdvėje sklando begalė formuluočių, mitų, interpretacijų, susijusių su tuo, kad 2024 m. gegužės 12 d. vyks privalomasis referendumas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo. Piliečiams bus pateikta formuluotė:

„12 straipsnis

Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama gimstant ir kitais konstitucinio įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka. Konstitucinis įstatymas taip pat nustato Lietuvos Respublikos pilietybės netekimo pagrindus ir tvarką.“

Ar žmonės supras šia formuluotę? Ko reikia, kad referendumas būtų sėkmingas? Kokia būtų Jūsų žinutė Lietuvos Respublikos piliečiams, gyvenantiems ir Lietuvoje, ir užsienyje?

S. T. Referendumas – tiesioginis Valstybės pasitarimas su tauta, piliečiais. Šiuo atveju referendumas parodys tautos valią, paaiškės, ar Lietuvai svarbu, kad tautiečiai, gyvenantys svetur, tačiau išlaikę glaudų ryšį su Lietuvos valstybe, išsaugotų Lietuvos Respublikos pilietybę. O juk mūsų tautiečių, šiuo metu gyvenančių ne Lietuvoje, yra apie milijonas. Priėmęs nutarimą dėl referendumo organizavimo, LR Seimas rezoliucija įsipareigojo dėti pastangas, kad referendumas dėl gimimu įgytos Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimo būtų įgyvendintas sėkmingai, taip stiprinant diasporos pilietinį ryšį su Lietuva. Rezoliucija Lietuvos valstybės institucijos ir savivaldybės raginamos maksimaliai prisidėti prie sėkmingo šio referendumo įgyvendinimo.

Tuo metu Lietuvos diasporos organizacijos turėtų telkti užsienyje gyvenančius lietuvius kuo aktyviau dalyvauti šiame referendume, kad į jį atvyktų užsienyje ne 40–60, o nors 150 tūkstančių tautiečių. Būtina atlikti kruopščią analizę, išnagrinėti ankstesnių balsavimų aktyvumą, kylančias problemas kiekvienoje šalyje. Galvoju ir tikiu, kad VRK pagaliau išspręs problemą dėl pavėluotai gaunamų balsavimo biuletenių užsienio valstybėse.

Referendumas – puiki galimybė parodyti visų mūsų susitelkimą, santarvę, tautinį solidarumą, prisiminti, kas buvo akcentuojama dar 1949 m. parengtoje Lietuvių chartoje, konstitucinės svarbos išeiviams dokumente. Todėl raginu pasinaudoti piliečių konstitucine teise svarbiausius Valstybės ir Tautos gyvenimo klausimus spręsti referendumu ir pasakyti Tautos valią.

N. B. Ko palinkėtumėte šiauliečiams, Lietuvos žmonėms?

S. T. Linkiu, kad neklibėtų, nebūtų trūpinamos mūsų tautos vertybės, tegul jos padeda atsispirti nuolatiniam liberaliųjų jėgų spaudimui ne tik iš išorės, bet ir mūsų Valstybėje, mūsų Seime. Kaip sakė mūsų tautos poetas Justinas Marcinkevičius, „baisu būtų, Lietuva, išleidus tave iš akių, tavo ranką pametusiam būtų baisu: žiūrėti ir nematyti, klausyt – ir negirdėti.“

Girdėkime. Matykime. Klausykimės. Gerbkime. Būkime viena LIETUVA.

Dėkoju už pokalbį!

LIETUVOS AKTUALIJA. VALSTYBĖS ATEITIES VIZIJA „LIETUVA 2050“

Seimas rudens sesijoje patvirtino Lietuvos ateities viziją „Lietuva 2050“. Dabar tai vienas strateginių valstybės dokumentų, kuriuo vadovautis turi valstybės ir savivaldybių institucijos, organizacijos, bendruomenės, piliečiai. Mes, LVŽS frakcija, kritiškai vertiname daugelį vizijos dalykų, tačiau tikimės, kad ateityje bus atnaujintos vizijos įžvalgos, ambicijos, prioritetai.

„**Valstybės ateities vizija „Lietuva 2050“** – tai ilgesnės negu 20 metų perspektyvos dokumentas, kuriame bendros kūrybos būdu kartu su ekspertais, piliečiais ir kitais bendrakūrėjais nustatoma Lietuvos ateities vizija, jai įgyvendinti reikalingos strateginės ambicijos ir poveikio rodikliai, rodantys siekiamus socialinės, ekonominės ir aplinkos būklės pokyčius šalies mastu.

- [Susipažinkite su Lietuvos ateities vizija čia.](#)
- [Su pilnu vizijos dokumentu susipažinti galite čia.](#)

Rūpinamės dokumento prieinamumu ir **siekiame, kad visos grupės įsitrauktų ir susipažintų su vizija „Lietuva 2050“**: dokumento trumpoji ir pilnoji versijos yra pritaikytos akliems bei silpnaregiams. Sekdami kitų ES šalių praktika ir norėdami užtikrinti visiems Lietuvos gyventojams, tarp jų ir negalią turintiems, teisę susipažinti su juos liečiančiais dokumentais, esame parengę:

- [vizijos tekstą lengvai suprantama kalba,](#)
- [garsinį vizijos dokumento įrašą,](#)
- [vizijos vertimą gestų kalba,](#)
- [vizijos dokumentą anglų kalba,](#)
- [vizijos dokumentą lenkų kalba,](#)
- [vizijos dokumentą rusų kalba.](#)

Ateities įžvalgomis pagrįsta **Lietuvos ateities vizija leidžia drąsiau mąstyti apie norimą ateitį ir geriau pasirengti galimiems iššūkiams bei galimybėms**. Taip Lietuva gali tapti dar atsparesnė, o jos gyventojai, institucijos, verslas ir nevyriausybinės organizacijos įgyti papildomos motyvacijos imtis tam reikalingų pokyčių jau dabar.

„Lietuva 2050“ **rengia Vyriausybės kanceliarija, bendradarbiaudama su Vyriausybės strateginės analizės centru (STRATA), Vilniaus universitetu ir Seimo Ateities komitetu**. „Lietuva 2050“ kuriama vadovaujantis [Strateginio valdymo įstatymu](#) ir [Strateginio valdymo metodika](#), kurie įpareigoja Valstybės pažangos strategiją rengti vadovaujantis naujausiais prognozavimo metodais ir ateities vertinimo principu.“

„Valstybės pažangos tarybos įžanginis žodis

Valstybės pažangos strategija „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ parengta kaip Valstybės pažangos tarybos ir bendrakūrėjų pastanga apmąstyti ir ateinantiems dešimtmečiams nubrėžti valstybės raidos kontūrus. Jos bendrakūrėjais tapo visų parlamentinių partijų atstovai, daugybė ekspertų, organizacijų ir piliečių. Šioje valstybės ateities vizijoje pateikiami tikslai ir siekiai yra platesni nei vienos Vyriausybės kadencija ar kurios nors politinės jėgos tikslai – vizija aprėpia esminius ilgalaikės valstybės raidos klausimus.

Į Vakarų Europą orientuotas mąstymas apie Lietuvos valstybę turi tvirtą tradiciją. Ryžtą formuoti savosios valstybės ateitį, suvokiant ją kaip Europos dalį, liudija dar Gedimino laišakai. Lietuvos

valstybės ateities vizijas kūrė ir siekė įgyvendinti pirmieji mūsų valdovai, Abiejų Tautų Respublikos mąstytojai ir reformatoriai, tautinio atgimimo vedliai, nepriklausomos Lietuvos intelektualai ir intelektualės, vėliau – Lietuvos laisvės kovų sąjūdis, išėvija ir į nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimą atvedusio Sąjūdžio kūrėjai. Jų įžvalgos ir idėjos lieka svarbios ir šiandien. Praėjusio amžiaus pabaigoje turėjome aiškią valstybės kryptį: norėjome sugrįžti į Vakarų valstybių šeimą, puoselėdami demokratines vertybes ir institucijas, įstodami į Europos Sąjungą (toliau – ES) ir Šiaurės Atlanto sutarties organizaciją (toliau – NATO). Tikslingas darbas šia linkme yra bene pagrindinė priežastis, kodėl dabartinė Lietuva išgyvena pakilimo laikotarpį. Esame visavertė Vakarų demokratinės bendruomenės narė, džiaugiamės ekonominės gerovės ir saugumo vaisiais. Tačiau kintantis ateities kontekstas verčia iš naujo permąstyti, kur link judame toliau. Ką mums, kaip valstybei, kaip politinei bendruomenei, reiškia pažanga?

Pastarasis bandymas atsakyti šį klausimą ir permąstyti valstybės ateitį šių dienų Lietuvoje buvo prieš gerą dešimtmetį plėtotą Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“ – joje užsibrėžtas tikslas tapti modernia, veržlia, atvira pasauliui, puoselėjančia savo nacionalinį tapatumą šalimi, integralia Šiaurės ir Baltijos regiono dalimi, numatytos pagrindinės valstybės vystymosi kryptys (sumani visuomenė, sumanus valdymas, sumani ekonomika). Nors dalies užsibrėžtų tarpinių rezultatų 2020 m. pasiekti nepavyko, matoma aiški valstybės pažanga, o „Lietuva 2030“ suteikė rimtą postūmį valstybės strateginio planavimo sistemai ir į ateitį orientuotos politinės kultūros vystymuisi Lietuvoje [...].

Viena iš pagrindinių priežasčių, privertusių permąstyti valstybės strategiją – spartėjantys pokyčiai ir didėjantis neapibrėžtumas. Pasaulis susiduria su vis greičiančiais technologiniais pokyčiais ir jų daromu įvairialypiu poveikiu ekonominėms, socialinėms, valdymo sistemoms, egzistencinę krizę žmonijai keliančia klimato kaita ir biologinės įvairovės nykimu, COVID-19 ligos pandemijos nulemtais finansiniais ir ekonominiais išmėginimais, demografiniu disbalansu ir kitais iššūkiais. Svarstoma, kaip valstybės turėtų prie to prisitaikyti, kaip turėtų keistis vyraujantys ekonomikos modeliai ir valdymo sistemos. Kinta tarptautinės sistemos paveikslas – po Šaltojo karo nusistovėjusią tvarką keičia auganti globaliųjų Rytų ir Pietų galia. Be to, Lietuvai aktualūs ir kiti iššūkiai: susiduriame su žemu piliečių pasitikėjimu savimi, visuomene, valstybės valdžios institucijomis, sparčiai senstančia visuomene, mažėjančiu gyventojų skaičiumi. Ilgainiui demokratijos tvarumui gali neigiamai atsilipti žmonių socialinės ir ekonominės būklės padariniai – Lietuvoje santykinai daug skurdą ir socialinę atskirtį patiriančių žmonių, didelė pajamų nelygybė, žemi socialinio kapitalo rodikliai. Rusijos pradėtas karas prieš Ukrainą ir kitos geopolitinės įtampos valstybės ateities klausimus užaštrino kaip niekad.

Vis dėlto pokyčių metas atveria ne tik erdvę naujoms galimybėms, bet ir mūsų vaizduotę, skatindamas kurti naujas svajones ir suteikdamas šansą jas įgyvendinti.

2050-aisiais skaičiuosime beveik aštuonis Lietuvos valstybės istorijos šimtmečius. Karaliaus Mindaugo karūnavimo sukaktis primins, kaip viduramžių Europoje prasidėjo lietuvių tautos ir Lietuvos suverenumo, subjektiškumo kelias, kurio tradiciją nepaliaujamai sergstime iki šiol. Didžiojo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldu – unikalia savo parlamentarizmo, bajorijos ir miestų savivaldos istorija, atvirumo, intelektualinio savarankiškumo, skirtingų tautų klestėjimo ir sugyvenimo laikotarpiu. Tautinės valstybės dešimtmečiai XX a. pradžioje suteikė tautai stiprybės išgyventi gūdų sovietmetį, priešintis sovietizacijai ir per dainuojančią revoliuciją vėl tapti laisvai, o dabar – okupacijos metus vis tvirčiau palikti istoriniame užnugaryje. Be kita ko, moderniaisiais laikais valstybingumo idėjos raida neatsiejama nuo Lietuvos, kaip jūrinės valstybės, vizijos, kuriai vietos valstybės mąstyme atsirado kur kas vėliau. Karaliaus Mindaugo valstybė žymi pamatinį Lietuvos statusą, kuris yra visų mūsų politinės bendruomenės sumanymų galimybės sąlyga, o „išėjimo į jūrą“ (kaip į netikėtų galimybių metaforinę erdvę) idėja sako, kad aplenkiantys laiką sumanymai privalo būti netikėti ir provokuoti mąstymą. Galbūt iš naujo atrandantys amžinas vertybes avangardinėmis priemonėmis, o gal surandantys naujas politines idėjas, kurios mus suvienytų ateičiai.

Visa tai apmąstant, neišvengiamai kyla bendresnių svarstymų apie tolesnius mūsų valstybės tikslus. Būdai atsakyti į šiuos klausimus labai priklausys nuo to, ką pasirinksiame šiandien.

Aišku, kad kiekviena vizija turi parodyti, ko tikimės ir norime iš ateities. Tačiau valstybės strategijoje pirmiausia bandoma apmąstyti galimų ateičių daugialypumą, ieškant mums politiškai reikšmingiausių galimybių, kurios būtų netikėtos ir atvertų naujas raidos trajektorijas. Toks mąstymas verčia stebėti aplinką ir vertinti pasaulinių bei nacionalinių pokyčių tendencijas, bandant suprasti jų reikšmę ir tikėtiną poveikį. Jis skatina kurti alternatyvius ateities scenarijus, modeliuojančius įvairias globalių pokyčių, tendencijų ir lokalių pasirinkimų galimybes. Taip atsiveria varijuojančių ateičių horizontas, leidžiantis priartėti prie savotiško paradokso: pasirengti šuoliui į nežinomybę, plėsti vaizduotės ribas, arba, kaip mūsų istorinė patirtis mokytų, drąsiai „išeiti į jūrą“. Šiame dokumente pristatoma nauja valstybės ateities vizija siekia atlikti būtent tokį mąstymo šuolį, nukeldama mus į 2050-uosius.

Valstybės ateities vizijos rengimas truko beveik dvejus metus. Esminiais jo elementais tapo: aplinkos (tendencijų ir pokyčius lemiančių veiksnių) analizė, hipotetinių valstybės ateities scenarijų konstravimas ir gilinimas per temines diskusijas, susitikimai ir diskusijos su piliečiais, bendrakūrėjais, bendros vizijos ir pagrindinių iniciatyvų formavimas. Visa tai vyko 2022 m. vasarį Rusijos pradėto karo prieš Ukrainą fone – karo, kuris privertė į daugelį, rodos, savaime suprantamų dalykų pažvelgti naujai ir įvertinti jų svarbą.

Mąstant apie galimas ateitis buvo pasirinktos dvi plotmės, kurios apima Lietuvai aktualiausias, o kartu sunkiausiai nuspėjamas pokyčių kryptis. Pirmoji plotmė yra Lietuvos, aplinkinių valstybių santvarka ir tarptautinės sistemos situacija. Ateityje reikia tikėtis ne mažiau politikos negu dabar: demokratijų ir autokratijų perskyra ne tik išliks svarbi mūsų politinės tapatybės ir regiono saugumo kontekste, bet ir reikšmingai formuos tarptautinius aljansus, politinio ir ekonominio bendradarbiavimo sąlygas ir struktūras. Kitaip tariant, politinė tvarka ir toliau bus kertinis mūsų ateities veiksnys, tačiau konkretnesni jos pavidalai gali keistis atsižvelgiant į tai, kaip Lietuvai ir jos sąjungininkėms pavyks apginti ir įtvirtinti demokratines vertybes vis įsiplieskiančių konfliktų akivaizdoje. Be to, ši plotmė apima ir vidinę, demokratijos kokybės, dimensiją.

Antroji plotmė – švietimas. Aiškiai matyti, kad švietimo negalime suvokti vien tik kaip bendrojo formaliojo ugdymo ir aukštojo mokslo sistemos. Tai dar vienas kertinis raidos veiksnys, persmelkiantis įvairiausias sritis – nuo ekonomikos iki socialinio ir politinio gyvenimo, apimantis mokslo pažangą, žinių ir inovacijų kūrimą, universitetų ir verslo bendradarbiavimą, mokymosi visą gyvenimą poreikį, kultūrą ir tradiciją, visavertės asmenybės ugdymą. Pačia bendriausia prasme švietimas lemia, kokia visuomenė būsime ateityje. Kol kas neiškus ateities švietimo modelis, galintis atsakyti į kylančius technologijų, ekologinius, socialinio adaptyvumo ir kitus iššūkius. Tad demokratija ir švietimas buvo pasirinkti kaip tiksliausi „Lietuva 2050“ ateities scenarijų rėmai – jų sąveika leidžia kelti pamatinius klausimus apie mums rūpinčią ateitį. Kartu tai dvi gyvenimo sritys, kurioms reikia didžiausio nuolatinio mūsų dėmesio ir kuriomis būtina nuolatos rūpintis – jos lems šalies ateitį.

Toliau pristatoma vizija buvo formuluojama atsižvelgiant į piliečių ir ekspertų diskusijas, jų atsakymus į kylančius probleminius klausimus. Pasikartojantis motyvas – rūpestis, kad Lietuva klestėtų. Tai grąžina prie klasikinio Aristotelio valstybės apibrėžimo, kad valstybės susidaro dėl poreikio išgyventi, bet išlieka ir gyvuoja dėl poreikio gyventi gerai. Tad kas mums yra geras gyvenimas 2050-aisiais? Kryptis ir galimus atsakymus, tikimės, padės rasti valstybės ateities vizija.“

Šaltinis: „Ateitį kurkime šiandien. Lietuva 2050“: prieiga internetu: <https://lrv.lt/lt/lietuva-2050/>; VALSTYBĖS PAŽANGOS STRATEGIJA „LIETUVOS ATEITIES VIZIJA „LIETUVA 2050“, p. 3–5, prieiga internetu: <https://lrv.lt/media/viesa/saugykla/2023/12/pkvNdKV10fk.pdf>.

DARBAS TAUTOS ATSTOVYBĖJE

Norėčiau padėkoti visiems
mieliems Seimo nariams, kad
pritarėte mano šiai pataisai, ir
džiaugiuosi, kad į priesaiką grįžo
žodžiai „Lietuvos Respublikos
Konstitucija“.

Prisimenu, praeitoje kadencijoje,
jeigu į komiteto posėdį neateidavo
ministras, o ateidavo viceministras,
tai mes jau išgirsdavome
priekaištų, o dabar tai pasidarė
norma.

Gerbiama pranešėja, ar nebūtų
tikslingiau šiai institucijai suteikti
valstybinio mokslinio tyrimo
instituto statuso? Jūs sakėte, kad
mokslinių tyrimų svarbą didinate,
bet ar nereikėjo dar daugiau
pamąstyti? Ar kalbėjote su centro
darbuotojais apie tokią galimybę?

Kaip vertinate stiprėjančias
tendencijas, kad pritrūkus
kompetencijų, kaip, pavyzdžiui,
mūsų Lietuvos Respublikos Seime,
kaip kokio nors gelbėjimosi šiaudo
griebiamasi žmogaus teisių
argumentų?

RINKĖJAI

Seimo nario Stasio Tumėno pranešimas žiniasklaidai: „Šiauliuose vieningai ir kvalifikuotai sprendžiamos ukrainiečių diasporos problemos“

2023 m. spalio 20 d. pranešimas žiniasklaidai

2020 m. spalio 16 d. Šiaulių miesto savivaldybėje įvyko viešoji diskusija „Ukrainiečių diaspora Šiauliuose: aktualijos, problemos, sprendimai“, kurią surengė Seimo narys Stasys Tumėnas.

Organizuoti šį renginį paskatino dažni atvykusiųjų į Lietuvą ukrainiečių apsilankymai Seimo nario biure dėl nesprendžiamų, įsisenėjusių jų problemų, ypač dėl gyvenimo laiko pratęsimo, į(si)darbinimo, švietimo (Šiauliuose šiuo metu gyvena apie 400 Ukrainos vaikų).

Diskusijos tikslas buvo išklausti ukrainiečių diasporos Šiauliuose atstovus, Šiauliuose veikiančių valstybės ir savivaldybės institucijų atstovus ir kitus suinteresuotus fizinius ir juridinius asmenis, rasti problemų sprendimus.

Diskusijoje dalyvavo ir į ukrainiečių klausimus kompetentingai atsakė valstybės ir savivaldybės institucijų atstovai: Stasys Tumėnas (LR Seimas), Lina Kiaunienė (Migracijos departamentas), Irena Vaikutienė (Užimtumo tarnyba), Ineta Naktinienė (Užimtumo tarnyba), Virginija Mickavičienė (Šiaulių miesto mero patarėja), Vincas Urbonavičius (Šiaulių miesto mero patarėjas), Rima Kundrotienė (Šiaulių miesto savivaldybė), Dana Gedrimaitė-Šukienė (Šiaulių miesto savivaldybė), Živilė Nakčiūnienė (Šiaulių miesto savivaldybė), Judita Luinytė (VSDFV Panevėžio skyriaus patarėja), Edita Malmigienė (VSDFV Panevėžio skyriaus patarėja). Skimutė Murauskienė padėjo komunikuoti ir vertė diskusijos dalyvių klausimus ir atsakymus į daugeliui suprantamą rusų kalbą.

Ukrainiečių integracijos centro „Malva“ atstovai (Žana Tolstikova etc.), Tarptautinės Ukrainos mokyklos Šiaulių skyriaus atstovai (Irina Šeleng etc.), VšĮ „Ukrainiečių diasporos“ atstovai (Alla Baniulienė etc.) iškėlė nemažai problemų, uždavė daug opių klausimų, pateikė komentarų, nurodė realių situacijų, su kuriomis kasdienybėje susiduria Šiauliuose gyvenantys ukrainiečiai.

Iš karo neramumų kamuojamos Ukrainos atvykusiems (Lietuvoje šiuo metu gyvena apie 90 000, o Šiauliuose apie 8 000 ukrainiečių) neretai stinga informacijos dėl Lietuvos migracijos politikos, ukrainiečių vaikų formaliojo švietimo, lietuvių kalbos kursų ukrainiečiams, užimtumo rėmimo, Šiaulių miesto savivaldybės pagalbos, SODROS politikos ukrainiečių atžvilgiu.

Paaikškėjo, kad ukrainiečiams trūksta tikslios ir savalaikės informacijos, susiduriama su nemokamo apgyvendinimo problemomis, kyla iššūkių siekiant suderinti darbą ir papildomų kompetencijų įgijimą, aktualūs socialinio draudimo klausimai, o Ukrainoje įgytos pensijos ir jos

išmokėjimo Lietuvoje klausimas, kai gyventa dabar Rusijos okupuotoje teritorijoje, reikalautų tarptautinio lygmens. Klausimų gausa patvirtino, kad kylančių problemų netrūksta, bet kartu patvirtino, kad Lietuvoje vykdoma nuosekli paramos ukrainiečiams politika.

Ukrainiečiai turėjo galimybę realiu laiku tiesiogiai kelti problemas, užduoti klausimus ir iškart sulaukti konkrečių atsakymų. Įsitikinau, kad tokios viešosios diskusijos yra naudingos abiem pusėms, sprendžianti integracijos klausimus, besirūpinant, kad Šiauliuose laikinai apsistoję ukrainiečiai jaustų, kad Lietuvos valstybė ir jos institucijos stengiasi ir yra pasiruošusios pagal išgales padėti.

Seimo narys Stasys Tumėnas dėkoja visiems viešosios diskusijos dalyviams, ragina ir toliau bendradarbiauti bei džiaugiasi, kad „Šiauliuose vieningai ir kvalifikuotai sprendžiamos ukrainiečių diasporos problemos“.

Viešojoje diskusijoje ukrainiečiai išsakė nemažai problemų, klausimų.

T. Elijošiaus nuotr.

EUROPOS SĄJUNGOS AKTUALIJA. EUROPOS KOMISIJA IR EUROPOS INVESTICIJŲ FONDAS SUKŪRĖ GYNYBOS SRITIES NUOSAVO KAPITALO PRIEMONĘ, KAD PASKATINTŲ INVESTICIJAS Į GYNYBOS INOVACIJAS 2024 m. sausio 12 d.

„Europos Komisija ir Europos investicijų fondas (EIF) sukūrė [Gynybos srities nuosavo kapitalo priemonę](#), kad padidintų savo paramą ES gynybai ir saugumui.

Šia iniciatyva, kurią sudaro 100 mln. eurų iš [Europos gynybos fondo](#) ir papildomi 75 mln. eurų iš [Europos investicijų fondo](#), bus gerokai padidinti EIF investavimo pajėgumai, kad per ateinančius ketverius metus būtų galima remti privataus kapitalo ir rizikos kapitalo fondus, kurių strategija apima gynybai svarbias technologijas.

Tikimasi, kad ši 175 mln. eurų vertės iniciatyva pritrauks papildomų privačių investicijų į pagal ją remiamus fondus ir taip iš viso bus sutelkta apie 500 mln. eurų paramos Europos įmonėms.

Gynybos srities nuosavo kapitalo priemonės tikslas – skatinti privačių fondų, investuojančių į gynybos inovacijas, ekosistemos plėtrą. Iniciatyva bus orientuota į technologijas, turinčias dvejopos paskirties potencialą, kai technologiją galima taikyti tiek civiliniais, tiek gynybos tikslais, siekiant toliau remti ES saugumą, kaip nustatyta programos „InvestEU“ tiksluose.

Naująją finansavimo galimybę papildys pajėgų stiprinimas, skirtas padėti valdytojams plėtoti ir valdyti savo fondus.

Iniciatyva stiprinamas Europos Komisijos ir Europos investicijų fondo bendradarbiavimas remiant aerokosminę ir gynybos ekosistemą, pradėtas 2022 m. sausio mėn. įsteigus CASSINI fondą, skirtą investicijoms į kosmoso bendroves skatinti.

Naujoji gynybos srities nuosavo kapitalo priemonė visiškai atitinka 2023 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos raginimą didinti EIB grupės paramą Europos saugumui ir gynybai, vadovaujantis 2022 m. pradėta įgyvendinti ir 2023 m. birželio mėn. atnaujinta Strategine Europos saugumo iniciatyva.

Daugiau informacijos:

Visas pranešimas spaudai skelbiamas [ČIA](#) (anglų kalba).

Thierry Bretonas, EK narys: „Gynybos srities nuosavo kapitalo priemone žengiame pirmą žingsnį gerinant gynybos sektoriaus galimybes gauti finansavimą. Šia iniciatyva padėsime pasiųsti teigiamą signalą rinkai ir paskatinsime privačias investicijas gynybos inovacijoms remti. Tai yra pagrindinis „Europos Sąjungos gynybos inovacijų programos“, kuria siekiama didinti Europos technologinį konkurencingumą ir saugumą, remiant klestinčią gynybos srities startuolių ir mažų ir vidutinių įmonių ekosistemą, ramstis. Tai pirmas žingsnis, ir mes toliau bendradarbiausime su Europos investicijų banku (EIB) ir Europos investicijų fondu (EIF), kad paremtume galimybes gauti finansavimą gynybos sektoriuje.“

Šaltinis: „Europos Komisija ir Europos investicijų fondas (EIF) sukūrė Gynybos srities nuosavo kapitalo priemonę, kad padidintų savo paramą ES gynybai ir saugumui.“, prieiga internetu: https://lithuania.representation.ec.europa.eu/news/europos-komisija-ir-europos-investiciju-fondas-sukure-gynybos-srities-nuosavo-kapitalo-priemone-kad-2024-01-12_lt.

(NE)ŽINOMA ŠIAULIŲ ISTORIJA (12): ATGIMIMO BANGA ŠIAURĖS LIETUVOJE

Pirmasis Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio mitingas Šiauliuose. Nuotr. Šiaulių „Aušros“ muziejaus.

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis (toliau – LPS) savo veiklą pradėjo Vilniuje 1988 m. vasarą. Sąjūdis buvo ypatingas visą Lietuvą apimantis judėjimas. Žinia apie jį sparčiai sklido ir neilgai trukus LPS rėmimo grupės pradėjo steigtis ir kituose Lietuvos miestuose. Šiaulių kraštas nebuvo išimtis. Atgimimo bangai Šiaurės Lietuvoje didelį impulsą padarė 1988 m. liepos 22 d. daugiataukstantinis mitingas Saulės laikrodžio aikštėje Šiauliuose. Tiesa, žmonių nuomonės apie Nepriklausomybės idėją skyrėsi, tačiau abejingų politiniams pokyčiams Atgimimo dienomis nebuvo. Ne visur politines permainas žmonės priėmė noriai. Štai daugeliui Pakruojo rajono gyventojų susitaikymas su okupacine valdžia atrodė normalus būvis. Šiame derlingų žemių ir kolūkių krašte vis dar gyvavo stipri komunistinė dvasia, o didžioji dalis rajono visuomenės buvo pripratusi prie esamos padėties ir nenorėjo jokių politinių pasikeitimų.

Taigi Sąjūdis regionuose nelengvai skynėsi kelią. Tam paaiškinti galima rasti objektyvių priežasčių. Pirmiausia, rajonų žmonės nebuvo tokie drąsūs ir ryžtingi kaip miestuose. Iš dalies, turime pripažinti, kad regionuose stokota ir intelektualinio potencialo. Dažnai žmonėms reikėjo pavyzdžio ir paskatinimo iš šalies. Pvz., Kuršėnuose atskiros žmonių grupelės Pavenčių cukraus kombinate, mokytojai, gydytojai kalbėjo, kad reikia burti Sąjūdžio iniciatyvinę grupę, bet niekas nesiryžo to imtis. Pagrindinė priežastis – patirties stoka, niekas anksčiau nebuvo dalyvavęs tokioje visuomeninėje veikloje.

Dideliu postūmiu įkurti Šiaulių rajono Sąjūdžio grupę tapo 1988 m. rugsėjo mėnesio pradžioje įvykęs mokytojų susitikimas su rašytoju Stasiu Kašausku. Susitikimas vyko Kuršėnų 4-ojoje vidurinėje mokykloje. Rašytojas S. Kašauskas, pristatydamas knygą daug pasakojo apie Sąjūdį. Susitikime replikuota, kam tas Sąjūdis, turime komunistų partiją, Sąjūdis čia nereikalingas. Mat jis tik įneš betvarkę... Tas susitikimas pabudino patriotišką kuršėniškių sąmonę. Pilietiškai aktyvūs kuršėniškiai nutarė, kad būtina kažką daryti, reikia kurti rajono Sąjūdį.

Suprantama, rajonai galėjo sentis patirties iš Šiaulių, kur dar 1988 m. vasarą susibūrė Šiaulių miesto Sąjūdžio iniciatyvinė grupė. Visi buvo girdėję, kad kiekvieną savaitę Sąjūdžio susitikimai vyksta Šiaulių Pedagoginio instituto didžiojoje auditorijoje. Ten dažnai atvykdavo tautos Atgimimu tikėjusių

iniciatyvininkų iš aplinkinių rajonų. Neabejotina, tuo metu tai buvo ne tik Šiaurės Lietuvos švietimo, bet ir tautinės, patriotinės minties Atgimimo centras. Galima teigti, kad pavieniai skirtingų profesijų Šiaulių rajono gyventojai pirmuosius ryšius ruošiantis kurti Sąjūdžio skyrių užmezgė būtent Šiaulių miesto LPS grupės atviruose susirinkimuose.

Tuo metu Pakruojyje bandyta tautos Atgimimo idėją sieti su krašto ekologinių problemų sprendimu. Todėl jau 1988 m. rugsėjo 24 d. Linkuvos mokytojai su moksleiviais nutarė suruošti ekologinį žygį Mūšos upės pakrantėmis. Žygis buvo gerai organizuotas, numatytas aiškus ir konkretus tikslas – ištirti Mūšos upės užterštumą ir įteikti Šiaulių miesto vykdomajam komitetui peticiją, reikalaujančią gelbėti Mūšos ir Kulpės upes. Mūšos vandens užterštumas visus išgąsdino. Nuo azoto pertekliaus pakrantėse suvešėjo piktžolės, šiukšlių sąvartynai. Žygeiviai turėjo savo korespondentus, fotografus. Ekologinių problemų fone tuo pačiu buvo puoselėjamas tautiškumas, brandinama meilė savo kraštui. Žygis vyko su trispalve rankose, patriotinėmis dainomis žadinant prasmingesnio gyvenimo viltį.

Ekologinis žygis Mūšos pakrantėmis. Nuotr. autorius nežinomas.

Siekiant pažadinti lietuvių savimonę, reikėjo emocinių tautinį, kalbinį identitetą atskleidžiančių renginių. 1988 metų liepos 22 dieną Šiauliuose – Saulės laikrodžio aikštėje – įvyko pirmasis Sąjūdžio mitingas, o praėjus beveik dviem mėnesiams (spalio 1 d.) toje pačioje vietoje žmonės rinkosi į teatralizuotą Kalbos šventės renginį. Pabrėžtina, kad kalbininkų indėlis sovietiniu laikotarpiu saugant ir norminant lietuvių kalbą yra ypač svarus. Pilietinę visuomenę žeidė stiprėjanti rusifikacija, įsakmus rusų kalbos brukimas į visas gyvenimo sritis. Todėl tribūnos Saulės laikrodžio aikštėje buvo pilnutėlės, žiūrovų ir klausytojų būriavosi ir už aikštės ribų (teigiama, kad renginyje buvo ne mažiau trijų tūkstančių žmonių).

Į šią šventės dalį rengėjų pakviestas atvyko poetas Justinas Marcinkevičius, kuris perskaitė tai progai skirtą naują savo eilėraštį „Kryžių kalnas“. Lietuvos teatrų aktoriai bylojo neužmirštamų istorinių Lietuvos asmenybių lūpomis: Mažvydo (aktorius Laimonas Noreika), Barboros Radvilaitės (Rūta Staliliūnaitė), Antano Strazdo (Valerijus Jevsejevas), Simono Daukanto (Vladas Bagdonas), Žemaitės (Fausta Laurinaitytė), Povilo Višinskio (Arūnas Sabonaitis), Šatrijos Raganos (Nijolė Narmontaitė). Šventės dalyviai 1988 m. spalio 5 d. pasirašė kreipimąsi į Lietuvos SSR Aukščiausiąją Tarybą, kuriuo buvo primygtinai raginama, kad lietuvių kalba Konstitucijoje būtų įteisinta kaip valstybinė respublikos kalba (1988 lapkričio 18 d. tai ir įvyko). Ir Šiaulių, ir visos Lietuvos visuomenę apėmė pakilimas, vyravo tautinio atgimimo nuotaikos.

Kalbos šventėje – teatro žmonės. „Šiaulių krašto“ redakcijos archyvo nuotr.

Po Sąjūdžio steigiamojo suvažiavimo 1988 m. spalio 22–23 neliko abejonių, kad Lietuvos laukia esminiai pokyčiai. Suvažiavime dalyvavo ne tik politikai, aktyvūs visuomenės veikėjai, tačiau ir istorikai, kurie padėjo žmonėms „atverti akis“ ir atskleisti istorinę tiesą apie 1940 m. įvykusią Lietuvos okupaciją. Steigiamajame suvažiavime akcentuota, kad bus siekiama kuo plačiau skleisti tautinio atgimimo idėjas ir parodyti tautinį apsisprendimą. Po Sąjūdžio steigiamojo suvažiavimo pradėta vis garsiau kalbėti apie vis didesnę suverenumą SSRS sudėtyje, o patyliukais buvo minimas ir žodis „Nepriklausomybė“.

Šaltiniai ir literatūra

Lovčikaitė Stanislava, „Šiaurės Lietuva – mūsų esaties gūžta“, sudarė S. Tumėnas, Vilnius, 2018.

Sąjūdis Lietuvos periferijoje 1988–1993 m., Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2009.

Verseckaitė Eglė, *Sąjūdis Šiaulių rajone*, Šiauliai, 2008.

Vingras Vaclovas, „Kalbos šventei – 35-eri“, prieiga internetu: <https://www.skrastas.lt/atolankos/kalbos-sventei-35-eri>.

Župerka Kazimieras „Didžiąją Kalbos šventę Šiauliuose prisimenant“, prieiga internetu: <https://etaplus.lt/naujiena/didziaja-kalbos-svente-siauliuose-prisimenant>.

Parengė istorijos ir politikos magistras, Seimo nario padėjėjas Tautvydas ELIJOŠIUS

ŽINIASKLAIDA

https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/lietuvos_politika/savivaldos-politikai-nuo-siol-prisieks-ne-bet-kokiai-o-lietuvos-konstitucijai/.

https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=287236.

<https://www.youtube.com/watch?v=JIMi35gdxHs>.

<https://www.siauliai.lt/news/view/uz-ilgamete-aktyvia-kurybine-veikla-padekota-vilmantui-dambrauskui>.

<https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2023/09/20/news/diskusijoje-del-buvusiu-kgb-bendradarbiu-pertrauka-politikai-noretu-darbo-grupes-28447655>.

<https://www.skrastas.lt/aktualijos/apie-lietuviu-kalba-tautos-ir-valstybes-islikimo-garanta>.

<https://www.skrastas.lt/aktualijos/ukrainieciai-instituciju-atstovus-apibere-klausimais>.

<https://www.youtube.com/watch?v=UaSMwiKDSEQ>.

<https://www.youtube.com/watch?v=I1bGAsvwopg>.

<https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/2179414/stasys-tumenas-kulturos-baruose-nieko-naujo>.

KOMUNIKACIJA

Lietuvos Respublikos Seimo nario Stasio Tumėno kabineto adresas Vilniuje:

Lietuvos Respublikos Seimas

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius

III rūmai 301 kabinetas

Tel. (8 5) 239 6615

El. p. stasys.tumenas@lrs.lt

Padėjėja Vilniuje

Monika Šiaudinytė: tel. (8 5) 239 6615, el. p. monika.siaudinyte@lrs.lt;

Lietuvos Respublikos Seimo nario Stasio Tumėno biuro adresas Šiauliuose:

Aušros al. 15, 76299 Šiauliai (I aukštas). Siekiant užtikrinti priėmimo tvarką ir efektyvumą, prašytume registruotis ir problemą išsakyti telefonu / el. paštu.

Padėjėjai Šiauliuose:

Nerijus Brazauskas (Šiauliuose): mob. 8 612 02 941, el. p. nerijus.brazauskas@lrs.lt;

Tautvydas Elijošius (Šiauliuose): mob. 8 612 04 056, el. p. tautvydas.elijosius@lrs.lt;

Socialiniai tinklai:

<https://www.facebook.com/Stasys.Tumenas.LRS/>

<https://www.youtube.com/channel/UCwN1Y0KTvhz-5Mtkx98wWlw>

<https://www.youtube.com/@valstieciaizalieji>

<https://www.youtube.com/@OPOZICIJOSTELEVIZIJA>

Microsoft Teams platforma:

Seimo nario Stasio Tumėno biuras Šiauliuose

Mobilioji naujienlaiškio-ataskaitos versija: <https://bit.ly/33MrOzD>

Naujienlaiškyje-ataskaitoje panaudotos Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos, Stasio Tumėno, T. Elijošiaus, Šiaulių „Aušros“ muziejaus, „Šiaulių krašto“ redakcijos archyvo, nežinomo autoriaus nuotraukos.

Naujienlaiškį-ataskaitą parengė Seimo nario Stasio Tumėno komanda.

Atsakingasis redaktorius – Nerijus Brazauskas.

Paremkite Ukrainą kovoje už mūsų Laisvę